Pracovné listy

1. časť

Zdroj: d-maps.com

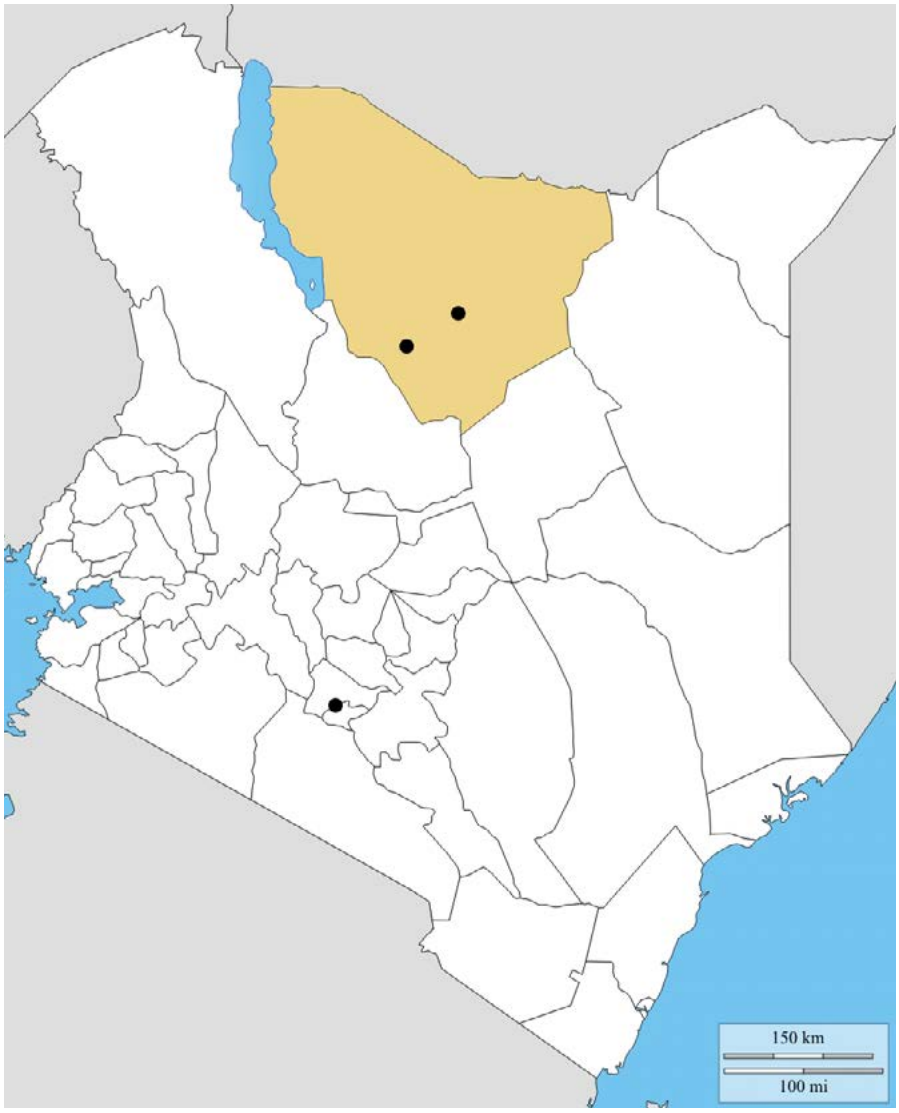

1. Spoznávame Keňu

Pomocou mapy, internetu, prvej časti brožúry a ďalších zdrojov doplň do slepej mapy nasledujúce informácie:

Nairobi – hlavné mesto
Marsabit – mesto a zároveň región, v ktorom žijú pastierske kočovné kmene
Korr – mesto, v ktorom funguje Saleziánske centrum a pôsobia tam misijné dobrovoľníčky Monika a Anka
Turkana – veľké slané jazero
Viktóriino jazero – najväčšie jazero v Afrike
Indický oceán
Susedné štáty – Tanzánia, Uganda, Južný Sudán, Etiópia, Somálsko

Zaujímavosti z Kene:

Úradné jazyky – svahilský, anglický
Národné motto – Harambee (Ťahajme za jeden povraz)

2. Slovensko – svahilský minislovník

Svahilčina je v Afrike druhým najrozšírenejším jazykom. Používa sa najmä v Keni, Tanzánii, Ugande, Mozambiku, Somálsku, Burundi, Rwande, Kongu (býv. Zair) a Zambii. Svahilčina sa vyslovuje rovnako ako sa píše. Výnimkou sú písmená „j", ktoré sa vyslovuje ako „dž", „ch", ktoré sa vyslovuje ako „č" a „w", ktoré sa vyslovuje ako „u".

Karibu – Vitajte
Jambo – Dobrý deň, Ahoj
Ulale salama – Dobrú noc
Kwaheri – Dovidenia
Hujambo – Teší ma
Hali ngani? – Ako sa máš?
Sijambo – Mám sa dobre
Ahsante – Ďakujem
Jina lako nani? – Ako sa voláš?
Jina langu ni... – Volám sa ...
Ndio – Áno
Hapana – Nie
Nisamehe – Prepáčte
Hakuna matata – Žiadny problém

Moja – Jeden
Mbili – Dva
Tatu – Tri
Nne – Štyri
Tano – Päť
Sita – Šesť
Saba – Sedem
Nane – Osem
Tisa – Deväť
Kumi – Desať

3. Vyfarbi vlajku

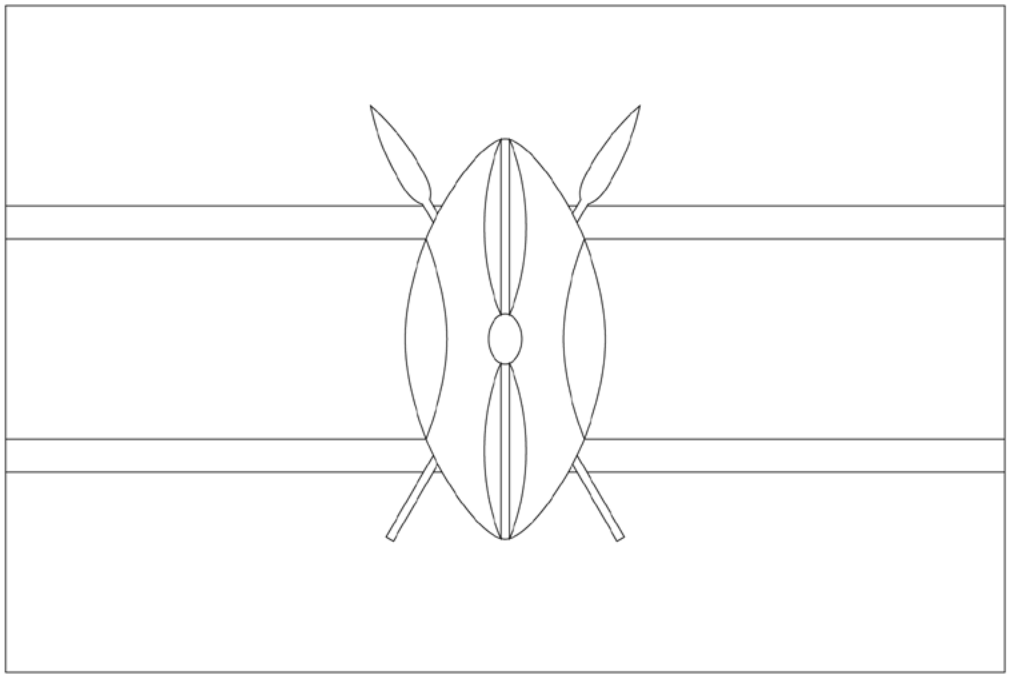

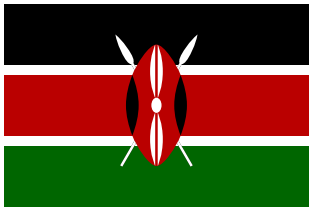

Zdroj: supercoloring.com

4. Tajnička

1. Väčšina mužov v Korre sú ....., odchádzajú so stádami na vzdialené miesta, kde je viac vody a trávy.
2. Ako sa nazýva mestečko, v ktorom majú saleziáni svoje centrum a odkiaľ píšu misijné dobrovoľníčky?
3. Čo znamená po svahilsky ULALE SALAMA?
4. Ako sa nazýva kraj na severe Kene, hraničiaci s jazerom Turkana, v ktorom sa nachádza aj mestečko Korr?
5. Mladí muži, ktorí chodievajú pásť stáda, sa volajú .....
6. Kto stavia v tradičných maňatách domy?
7. Ako sa nazýva veľké slané jazero na západe kraja Marsabit?
8. Aký je úradný jazyk v Keni okrem angličtiny?
9. Ako sa nazýva krajina susediaca s Keňou na juhu?
10. Ako sa nazýva krajina susediaca s Keňou na východe?
11. Ako sa nazýva krajina susediaca s Keňou na severe?
12. Aké pre nás nezvyčajné zvieratá pasú pastieri okrem kôz a dobytka?
13. Hlavné mesto Kene je .....
14. Ktorý oceán obmýva Keňu na juhovýchode?
15. Aké je národné heslo v svahilčine, ktoré znamená „Ťahajme za jeden povraz"?
16. Ako sa nazýva krajina susediaca s Keňou na severozápade?
17. Obľubená africká hra, pri ktorej sa premiestňujú kamienky v jamkách.
18. Koľko je po svahilsky TANO?
19. Ako sa nazýva krajina susediaca s Keňou na západe?

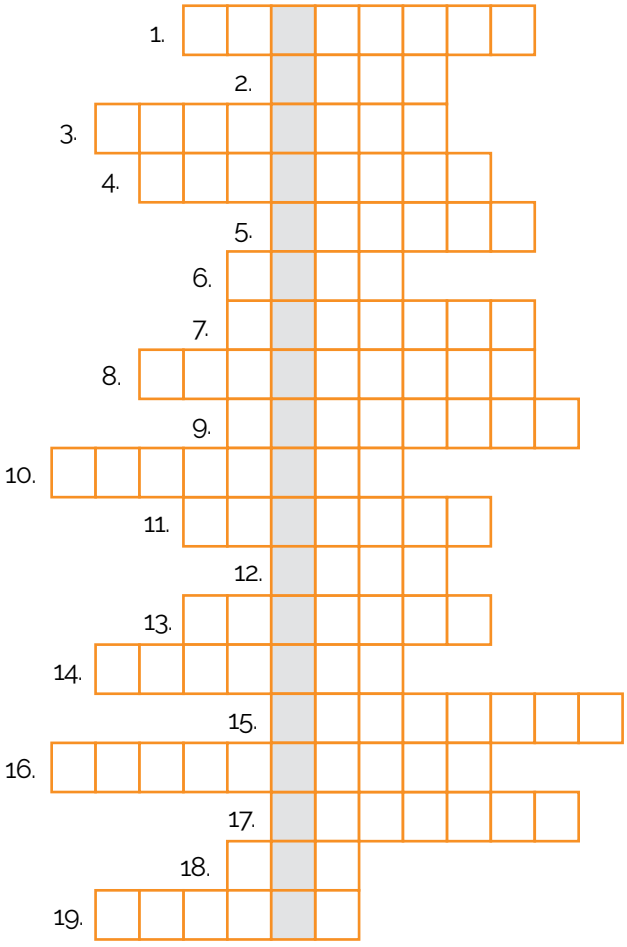

5. MANCALA
zahrajme sa po africky

Mancala je staroveká hra pôvodne pochádzajúca z Afriky. V rôznych častiach Afriky si hru prispôsobili a upravili. V Keni je rozšírená pod názvom Bao.

My vám prinášame tip na jednoduchšiu verziu hry, ktorej hrací plán si môžete nakresliť na papier A4 alebo stiahnuť z našej stránky www.tehlicka.sk.

Hra je pre dvoch hráčov a hrá sa na doske, ktorá je tvorená 14 jamkami. Avšak v mnohých chudobnejších oblastiach si hráči jednoducho vyhĺbia jamky priamo do zeme. Každý hráč má 7 jamiek – 6 hracích a jednu mancalu, do ktorej zbiera kamene. Úlohou je nazbierať do mancaly viac kameňov, ako nazbiera súper.

Zdroj: africa.com, eddiem.com

Pravidlá hry

1. Na začiatku hry sa do 12 hracích jamiek vloží po 3 kamene.
2. Hráč, ktorý je na ťahu, vyberie jednu jamku. Zoberie z nej všetky kamene a v protismere hodinových ručičiek ich po jednej povkladá do ostatných jamôk, vynechá však súperovu mancalu.
3. Miesto, kam padne posledný kameň ovplyvňuje ďalší priebeh hry:
   a. ak posledný kameň padne do niektorej hracej jamky, v ktorej už boli kamene, v hre pokračuje druhý hráč
   b. ak posledný kameň padne do hráčovej mancaly, hráč ťahá ešte raz
   c. ak posledný kameň padne do hráčovej hracej jamky, ktorá bola predtým prázdna, hráč „ukradne" kamene z protiľahlej súperovej jamky a dá ich k sebe do svojej mancaly. Do mancaly tiež dá posledný kameň.
4. Hra sa končí, ak niektorý z hráčov nazbiera viac ako polovicu kameňov v hre. Hra sa končí tiež v prípade, ak jeden z hráčov už nemá vo svojich hracích jamkách žiadne kamene. Vtedy hráč, ktorý ešte kamene má, ich presunie do svojho domčeka. Vyhráva ten, kto má na konci hry kameňov viac (môže nastať aj remíza).

6. Vyfarbovačka

Zdroj: ahappyvista.com

Vedeli ste, že...?

#1

... pri zabíjačke pomáhajú aj deti. Pri nedávnej oslave u saleziánov zabíjali kozu a dospelým asistoval malý, asi 5-ročný chlapec.

#2

... deti sú v Korre uvádzané do reality už odmalička. Často pomáhajú matkám s nosením vody tak, že bandasku s vodou kopú/kotúľajú pred sebou alebo ju ťahajú za sebou na drôte.

#3

... deti v Korre začínajú s učením zavčasu, už v škôlke, a to angličtinou, svahilčinou a matematikou.

#4

... miestni miništranti sa musia popasovať s rozličnými úlohami. Napríklad priniesť do kostola ako obetný dar živú kozu. A viete si predstaviť, že tej sa tam asi veľmi nechce.

#5

... ak počas nedeľnej svätej omše zaplače nejaké malé dieťa, často sa stane, že nepríde mama, ale jeho staršia sestra (niekedy len 5- či 6-ročná), ktorá ho zoberie von a utíši.

#6

... tu nedeľná omša trvá aj vyše dvoch hodín. Jeden africký salezián spomína, že pre neho bolo kultúrnym šokom, keď počas jeho štúdia v Taliansku zistil, že veriaci majú vyhradených 40 minút na svätú omšu a často aj 3 hodiny na jedenie.

#7

... je tu bežné, že malé dievčatá nosia na chrbte v šatke bábätká, svojich súrodencov. To by im u nás asi žiadna mamička nedovolila.

7. Vyrob si svoj vlastný africký náhrdelník

Potrebuješ: papierový tanier, nožnice, farby a fantáziu :)

Zdroj: onceuponanartroom.com

Miestna žena ukazuje tradičný spôsob, akým sa zdobia.
Foto: © Monika Froncová

Pracovné listy

2. časť

1. Spýtali sme sa miestnych ľudí, čo považujú za najväčší problém s vodou.

Každodenná práca žien zabezpečovanie vody.
Foto: © Adriana Mahdalová

Mama Palmina

pani bývajúca v centre Korru, venuje sa výrobe šperkov

„V prvom rade to, že je slaná a v studniach aj horká. Dá sa kúpiť aj kvalitnejšia voda z vrtov, no mnohí na to nemajú peniaze. Chudobní chodia po vodu do studní. Tí bohatší si zvyknú kupovať vodu z vrtov (je menej slaná) alebo si platia vozidlo, ktoré priváža vodu z vrtu do mesta, aby nemuseli chodiť ďaleko."

Nikolas

študent posledného ročníka secondary school (maňata vzdialená cca 7 km od centra Korru)

„Voda tu nie je dobrá. Je veľmi slaná a často znečistená. Navyše, niektorí ľudia musia po vodu chodiť aj 7 až 15 km, pretože vrt, ktorý je bližšie, síce má celkom dobrú kvalitu vody, ale je spoplatnená. Viacerí chudobní si ju nemôžu dovoliť. Občas to robia tak, že si kúpia pár litrov tejto vody na pitie a na umývanie, varenie a pranie používajú inú vodu. Veľká vzdialenosť je problémom hlavne pre starších ľudí, ale aj hendikepovaných. Po vodu posielajú mladých alebo deti, od ktorých sú závislí.

Ďalším problémom sú studne, počas sucha k nim chodí veľa pastierov so stádami, ktoré tam napájajú, a ľudia potom majú problém dostať sa k vode. Taktiež sa stáva, že nejaké zviera do studne padne a uhynie, no ľudia tú vodu naďalej používajú."

2. Kde je voda, tam je život.

angličtina – water
arabčina – ادوف (fawda)
čeština – voda
čínština – 水 (shu)
francúzština – eau
gréčtina – νερό (neró)
hindčina – पानी (paanee)
holandčina – water
chorvátčina – voda
islandčina – vatn
japončina – 水 (mizu)
luxemburčina – waasser
lotyština – ūdens
maďarčina – víz
macedónčina – вода (voda)
nórčina – vann
portugalčina – áqua
poľština – woda
ruština – вода (voda)
svahilčina – maji
švédčina – vatten
španielčina – aqua
taliančina – acqa
turečtina – su
ukrajinčina – вода (voda)

3. Ako všetko so všetkým súvisí

Ľudia v Afrike majú veľké problémy s vodou. Dnes už vieme, že celý svet je prepojený, najmä ak ide o sféru ovzdušia a vody. To, čo sa stane na jednom mieste sveta, ovplyvňuje viac či menej celú Zem.

Zvykli sme si na určitý štandard a neuvedomujeme si, že naša pohodlnosť má negatívne dôsledky. Znečisťujeme životné prostredie, ale doplácajú na to aj nevinní – zvieratá, rastliny a ľudia, často v najchudobnejších oblastiach sveta.

Vieš pomenovať negatívne javy, ktoré zobrazujú jednotlivé obrázky? Ako ovplyvňujú prírodu, ovzdušie, vodu, pôdu...?

Priraď k nasledujúcim popiskom čísla negatívnych javov z obrázka:

- ( ) Nedostatok pitnej vody
- ( ) Zakladanie skládok
- ( ) Znečisťovanie ovzdušia spaľovaním fosílnych palív
- ( ) Topenie ľadovcov
- ( ) Znečisťovanie riek odpadovými vodami z tovární
- ( ) Globálne otepľovanie/rozširovanie púští
- ( ) Ťažba ropy z morského dna, znečisťovanie morí a oceánov + úniky ropy
- ( ) Plytvanie pitnou vodou
- ( ) Ropné polia – ničenie krajiny
- ( ) Znečisťovanie ovzdušia odpadovými látkami z tovární
- ( ) Odlesňovanie
- ( ) Znečisťovanie morí odpadkami

4. Diskutujte...

- **Čo si myslíte, ktoré negatívne javy spomenuté v predchádzajúcej aktivite spolu súvisia a ako?**
- **Porozprávajte sa o tom, ako ľudia znečisťujú krajinu vo vašom okolí.**
- **Čo by ste vy mohli spraviť preto, aby sa Zem tak neznečisťovala?**

5. Výzva na najbližší mesiac

Aj my môžeme svojou troškou prispieť k tomu, aby sa s našou planétou zaobchádzalo šetrnejšie. **Staňme sa spolu nositeľmi zmeny.** Vyber si jednu – dve aktivity na ochranu životného prostredia a počas tohto mesiaca sa ich snaž dodržiavať. Inšpirácie nájdeš aj na našej webovej stránke www.tehlicka.sk.

6. Environmentálny slovník

Nižšie sú opísané niektoré pojmy z oblasti environmentalistiky. Priraď správne pojmy k ich opisu.

- Globálne otepľovanie
- Adaptácia
- Klimatické zmeny
- Uhlíková stopa
- Mitigácia
- Emisia

- Opatrenia, ktorých cieľom je znižovanie zraniteľnosti prírodných a ľudských systémov voči súčasným a budúcim dôsledkom klimatických zmien.
- Každé priame alebo nepriame vypustenie znečisťujúcej látky do ovzdušia.
- Postupné zvyšovanie priemernej atmosférickej teploty pripisované skleníkovému efektu antropogénneho pôvodu.
- Všetky opatrenia zamerané na prevenciu a zmiernenie klimatických zmien, pričom hlavným mitigačným opatrením je redukovanie emisií skleníkových plynov.
- Suma vypustených skleníkových plynov. Môže sa týkať jednotlivca, produktu alebo podujatia. Vyjadruje vplyv ľudskej aktivity na životné prostredie. Najčastejšie sa používa v spojitosti s výrobkami – definuje sumu všetkých skleníkových plynov, ktoré boli vypustené pri výrobe daného výrobku. Najčastejšie sa vyjadruje v ekvivalentoch oxidu uhličitého.
- zmeny v zemskej klíme, ktoré majú regionálne alebo globálne prejavy. Jav, ktorý sa prejavuje od druhej polovice 20. storočia spôsobený najmä vyšším výskytom oxidu uhličitého v atmosfére v dôsledku spaľovania fosílnych palív.

Pracovné listy

3. časť

1. Škola mojich snov

Predstav si, že by si mohol/a vytvoriť školu podľa vlastných predstáv. Ako by to v nej vyzeralo? Čo by si sa rád učil/a? Skús sa zasnívať, premysli si odpovede na nasledujúce otázky a vytvor si myšlienkovú mapu školy svojich snov. Potom sa navzájom podeľte s kamarátmi o svoje nápady.

- **Nakresli, ako by vyzerala.**
- **Aké predmety by si sa v škole učil/a?**
- **Aké pravidlá by v škole platili? Aký by bol režim?**
- **Koho by si oslovil/a, aby bol tvojím sponzorom?**

2. SHISIMA
Zábavná logická hra z Kene

V centre hry je **shisima** (voda) a hráči sa okolo nej a po nej pohybujú s **impalavali** (vodnými chrobáčikmi). Vodné chrobáčiky sa pohybujú veľmi rýchlo a je ťažké sledovať, kde sa práve nachádzajú. Rovnako tak hráči Shisima pohybujú svojimi panáčikmi tak rýchlo, že je ťažké udržať krok! Len čo sa naučíte pravidlá a nadobudnete prax, možno budete môcť presúvať svoje chrobáčiky tak rýchlo ako deti v Keni!

Herný plán má tvar osemuholníka s pospájanými protiľahlými rohmi. Deti v Keni si často plán jednoducho nakreslia na zem do prachu a hrajú s kamienkami alebo plastovými vrchnáčikmi.
Hra je určená pre dvoch hráčov. Každý hráč má troch herných chrobáčikov v rozličných farbách. Je možné použiť panáčikov z hry Človeče, nehnevaj sa, mince, kamienky, legové kocky.

Hráči si postavia chrobáčikov na tri susediace rohy jeden oproti druhému. V každom ťahu sa pohybujú o jedno miesto, a to buď po obvode, alebo do stredu na vodu. Preskakovanie je zakázané a na jednom mieste môže byť len jeden chrobáčik.
Cieľom hry je usporiadať svojich chrobáčikov do jedného radu s tým, že stredný je umiestnený na vode.

(Herný plán nájdeš na zadnej strane.)

Zdroj: b-inspiredmama.com

SHISIMA

Herný plán

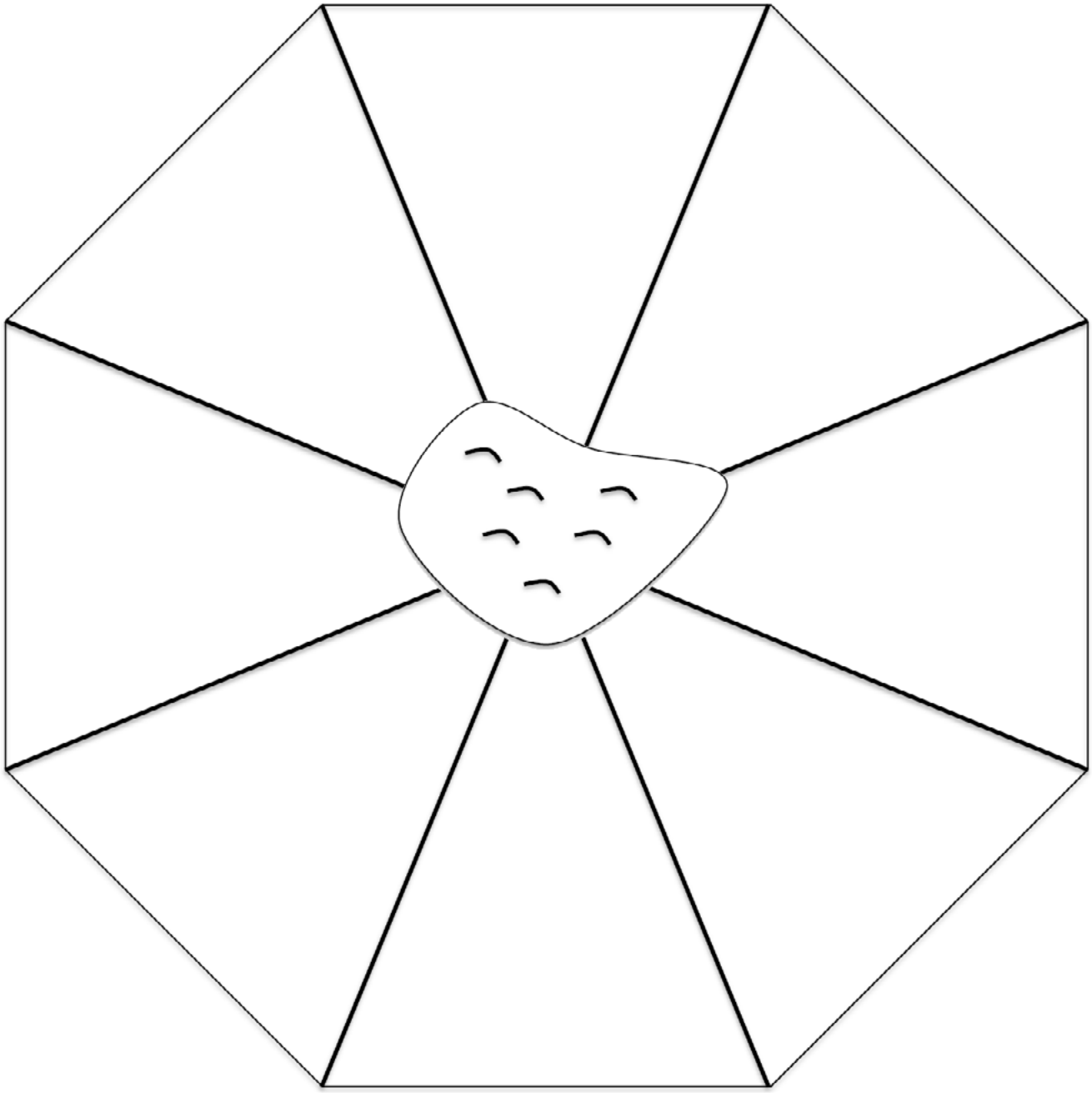

Zdroj: b-inspiredmama.com